

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, LT-01104 Vilnius, tel. (8 5) 203 4407,
faks. (8 5) 203 4692, el. p. info@enmin.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302308327

Lietuvos profesinei sąjungai „Solidarumas“

2022-10-
į 2022-09-20Nr. 3-
Nr. S-2716

Kopija
Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai
Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijai
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

DĖL LIETUVOS PROFESINĖS SĄJUNGOS „SOLIDARUMAS“ KREIPIMOSI

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija (toliau – Energetikos ministerija) gavo 2022 m. rugsėjo 20 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos persiūtą Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ raštą, kuriuo kreipiamasi dėl elektros energijos kainų ir elektros rinkos liberalizavimo.

Energetikos ministerija supranta išreikštą Jūsų susirūpinimą dėl išaugusių energijos išteklių kainų, tačiau Lietuva, kaip ir visa Europa, išgyvena vieną didžiausių istorijoje energijos kainų krizių. Lietuvoje energijos išteklių kainos didžiąją dalimi priklauso nuo situacijos Europos Sąjungos elektros energijos ir gamtinių dujų rinkoje, o esamoje sudėtingoje geopolitinėje situacijoje stebimi dideli kainų svyravimai.

Elektros rinkos liberalizavimas, t. y. monopolijos ir kainų reguliavimo atsisakymas mažmeninėje elektros rinkoje, yra svarbi reforma elektros energetikos sektoriuje, šia reforma kuriamos konkurencija grįstos sąlygos rinkoje. Dar prieš keletą metų mažmeninė elektros rinka konkurencijos atžvilgiu Lietuvoje buvo panaši į elektroninių ryšių sektorių prieš daugiau nei 20 metų – vienas mobilus ryšio operatorius ir siūlomi keli vartojimo planai. Šiuo metu turime 6 nepriklausomus tiekėjus, pasirinkimo galimybes. Lietuva eina teisingu keliu link konkurencijos, kurią kaip pavyzdį turime elektroninių ryšių sektoriuje. Jau dabar galime matyti, kaip nepriklausomi tiekėjai konkuruoja dėl naujų klientų, o anksčiau to nebuvo. Regioninėje elektros rinkoje turime šimtus elektros gamintojų – saulės ir vėjų parkai, hidroelektrinės, kogeneracinės ir kitos elektrinės, taip pat tūkstančius ant savo namo stogų elektrą gaminančių vartotojų, kurie jau labai greitai galės ne tik pasaugoti pasigamintą perteklinę elektrą tinkluose, bet ir ją parduoti kitiems vartotojams. Viena pagrindinių tiekėjų funkcijų yra geriausiomis įmanomomis sąlygomis įsigyti elektros energiją regiono (Baltijos šalių, Skandinavijos ir kt.) rinkose. Tam tikslui elektros tiekėjai sudarinėja tiesiogines elektros įsigijimo sutartis su saulės, vėjo parkų, hidroelektrinių savininkais ir kitais elektros gamintojais visame regione, naudoja išvestines finansines priemones, investuoja į savo konkurencingumą, klientų aptarnavimo efektyvumą ir kokybę, kitaip nesugebės konkuruoti su kitais elektros tiekėjais. Elektros tiekėjai turi prognozuoti savo klientų elektros energijos vartojimo grafiką dieną į priekį, susimokėti tinklų operatoriams už disbalansą, suformuoti elektros energijos įsigijimų portfelį perkant pagamintą elektrą iš skirtingų gamintojų ir importuotojų visame regione, tuo pat metu užtikrinti elektros vartotojų kokybišką aptarnavimą.

Atkreipiame dėmesį, kad Elektros energetikos įstatymu numatyta, kad vartotojai turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį su nepriklausomu tiekėju sutartyje nustatyta tvarka ir sąlygomis, ir per dvi savaites pasirinkti kitą elektros energijos tiekėją (<https://pasirinkitetiekeja.lt/>), yra sukurta svetainė palyginti visų nepriklausomų tiekėjų pasiūlymus (<https://skaiciuokle.vert.lt/>), Lietuvos energetikos agentūros tinklapyje nuolat atnaujinama informacija apie nepriklausomų elektros tiekėjų standartinių planų kainodarą <https://www.ena.lt/ntpasiulymai/>.

Pažymime, kad didžioji dalis Europos Sąjungos valstybių yra visiškai liberalizavusios elektros energijos tiekimo rinkas, tai yra bendras reikalavimas visoms Europos Sąjungos narėms tam, kad bendroje elektros rinkoje nebūtų konkurencijos ribojimų ar iškreipimų. Lietuva yra įsipareigojusi ES panaikinti monopolines sąlygas elektros energijos rinkoje ir šį procesą pradėjo dar 2009-aisiais, o dabar žengia paskutiniuosius jo žingsnius. Estija tai padarė 2013 m., o Latvija – 2015 m., kitos šalys dar anksčiau: pavyzdžiui, Švedija – 1996 m., Suomija – 1997 metais.

Informuojame, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2022 m. gegužės 12 d. priėmė Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo ir lydinčiųjų įstatymų pakeitimus, kuriais įgyvendinamas „Infliacijos pasekmių sušvelninimo ir energetinės nepriklausomybės stiprinimo paketas“. Šiais pakeitimais numatytas elektros energijos ir gamtinių dujų kainų augimo dalinis kompensavimas iš valstybės biudžeto lėšų visų tiekėjų (ne tik visuomeninio elektros energijos tiekėjo, bet ir nepriklausomų elektros energijos tiekėjų) buitiniams vartotojams.

Numatyta, kad skiriant kompensaciją taikomi vienodi principai visiems buitiniams elektros energijos vartotojams – tiek besinaudojantiems visuomeniniu elektros energijos tiekimu, tiek ir gyventojams, pasirinkusiems nepriklausomą elektros energijos tiekėją. Kompensacijos taikomos pusmečiui nuo 2022 m. liepos 1 d. visiems buitiniams elektros energijos vartotojams vienodomis sąlygomis¹.

2022 m. gegužės 30 d. Vyriausybė priėmė sprendimus dėl kompensacijų tvarkos ir konkretaus kompensacijų dydžio – nuo š. m. liepos 1 d. taikoma iki 9 ct/kWh su PVM dydžio kompensacija elektros energijos buitinių vartotojų tarifui, viršijančiam 24 ct/kWh su PVM dydį. Kompensacijos taikomos visiems buitiniams elektros vartotojams – gaunantiems visuomeninio tiekimo paslaugą, pasirinkusiems nepriklausomą elektros energijos tiekėją bei patekusiems į garantinį tiekimą. Kompensacijos vienodais principais taikomos kiekvienai elektros energijos tarifo ar tarifo plano laiko zonai ir (ar) gamtinių dujų buitinių vartotojų kiekvieno pogrupio tarifui ar tarifo planui. Gyventojams dėl nei dėl dujų, nei dėl elektros kainų dalinių kompensacijų nieko daryti nereikia – jas administruoja elektros ir dujų skirstymo operatorė ESO, o pritaikytos kompensacijos dydis bus nurodytas kiekvienoje buitinio vartotojo sąskaitoje.

Papildomai informuojame, kad galutinę elektros energijos kainą sudaro dvi dalys: reguliuojama ir nereguluojama dalis. Reguluojama elektros kainos dalis nustatoma Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba), o nereguluojamą dalį nusistato patys nepriklausomi tiekėjai. Pažymėtina, kad Taryba 2022 m. birželio 7 d. patvirtino naujas valstybės reguliuojamas persiuntimo paslaugų kainas, atitinkamai pasikeitė ir nepriklausomų elektros tiekėjų galutinių elektros energijos tiekimo kainų, taikomų nuo 2022 m. liepos 1 d., dydis. Nepriklausomi tiekėjai elektros energiją, kuri vėliau tiekama buitiniams vartotojams, daugiausiai įsigyja elektros energijos biržoje. Todėl nereguluojamą elektros energijos kainos dalį ir galutinę elektros energijos kainą didžiaja dalimi nulemia didmeninės elektros energijos kainos tarptautinėje elektros energijos biržoje Nord Pool, kurioje elektros energiją įsigyja Lietuvoje veikiančios nepriklausomi tiekėjai.

¹ Plačiau apie tai skelbta Energetikos ministerijos pranešime: <https://enmin.lrv.lt/lt/naujienos/vyriausybe-prite-re-dalies-duju-ir-elektros-kainos-gyventojams-kompensavimui-ir-nesiulo-atideti-elektros-rinkos-liberalizavimo>

Tokių kainų nepamatuotas augimas yra nulemtas globalios geopolitinės situacijos (karo Ukrainoje).

Energetikos ministerija parengė ir š. m. rugsėjo 27 d. pateikė viešajam derinimui Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 19² ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 16, 17, 20, 43, 44 ir 46 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 46³ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 pakeitimo įstatymo Nr. XIV-627 31 straipsnio pakeitimo įstatymo projektus (toliau visi kartu – Įstatymų projektai).

Įstatymų projektai parengti reaguojant į neseniai įvykusius įvykius Lietuvos mažmeninėje nepriklausomo elektros energijos tiekimo rinkoje (2022 m. rugpjūčio 18 d. UAB „Perlas Energija“ informavo, kad nuo rugsėjo 1 d. stabdo savo, kaip nepriklausomo elektros energijos tiekėjo, veiklą) ir siekiant skubiai pakeisti galiojantį teisinį reglamentavimą, siekiant užtikrinti svarbius visuomenės ir valstybės interesus.

Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 16, 17, 20, 43, 44 ir 46 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 46³ straipsniu įstatymo projekte siekiant vartotojams, nepasirinkusiems nepriklausomo elektros energijos tiekėjo ir patekusiems į garantinį elektros tiekimą, būtų taikomas reikšmingai mažesnis mokestis, kuris būtų apskaičiuotas remiantis ekonomiškai pagrįsta garantinio tiekimo sąnaudų apskaičiavimo formule, siūloma mažinti iki šiol taikomą 1,25 koeficientą vidutinei praėjusio ataskaitinio mėnesio elektros energijos biržos kainai, susiformavusiai Lietuvos kainų zonoje, – siūloma nustatyti 1,15 koeficientą, atsižvelgiant į garantinio tiekėjo (skirstomųjų tinklų operatoriaus) faktiškai patiriamas elektros energijos garantinio tiekimo sąnaudas (įskaitant ir elektros energijos įsigijimą).

Pažymėtina, kad procesai dėl aukštų elektros energijos kainų suvaldymo vyksta ir ES lygmeniu – ES energetikos ministrai 2022 m. rugsėjo 30 d. pasiekė politinį susitarimą dėl Tarybos reglamento pasiūlymo, skirto spręsti aukštų energijos kainų problemą. Sutarta dėl savanoriško bendro tikslo sumažinti 10 proc. bendrojo elektros suvartojimo ir privalomo tikslo 5 proc. sumažinti elektros suvartojimą piko valandomis. Taip pat sutarta iki 180 Eur/MWh apriboti elektros energijos gamintojų, įskaitant tarpininkus, pajamas, kurie elektros gamybai naudoja vadinamąsias infraribines (už ribinį pelną mažesnes sąnaudas turintys gamintojai) technologijas, tokias kaip atsinaujinantys energijos šaltiniai, branduolinė energija ir lignitas. Valstybės narės sutiko naudoti savo pasirinktas priemones, kad surinktų ir nukreiptų perteklines pajamas galutiniams elektros vartotojams paremti ir apsaugoti. Tais atvejais, kai valstybės narės grynoji priklausomybė nuo importo yra lygi arba didesnė nei 100 proc., jos iki 2022 m. gruodžio 1 d. sudaro susitarimą dėl perteklinių pajamų deramo pasidalijimo su eksportuojančia valstybe nare. Kitos valstybės narės taip pat kviečiamos sudaryti tokius susitarimus. Valstybėms narėms taip pat suteikiamos galimybės terminuotai reguliuoti mažmeninę elektros energijos tiekimo kainą mažoms ir vidutinėms įmonėms. Šios numatomos priemonės yra laikino pobūdžio ir bus taikomos nuo 2022 m. gruodžio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. (energijos vartojimo mažinimo tikslai galioja iki 2023 m. kovo 31 d., privaloma infraribinių elektros energijos gamintojų pajamų riba taikoma iki 2023 m. birželio 30 d.). Atkreipiame dėmesį, kad 2022 m. spalio 6 d. priimtas Tarybos reglamentas (ES) 2022/1854 dėl skubios intervencijos, skirtos didelėms energijos kainoms mažinti.²

Papildomai pažymime, kad Vyriausybė š. m. spalio 7 d. pristatė 2,5 mlrd. eurų pagalbos priemonių paketą verslui. „Energetikos pakete verslui“ siūlomos kompleksinės priemonės padėsiančios Lietuvos įmonėms susidoroti su energijos kainų kuriamu spaudimu. Viena pagrindinių priemonių – siūlomas elektros kainų augimo dalies kompensavimas, valstybei

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32022R1854>

padengiant pusę kainos augimo išlaidų. Šiai priemonei numatyti 446 mln. eurų ir ji bus taikoma 2022 m. IV ketvirtį – 2023 m. I ketvirtį, kuomet energijos suvartojimas didžiausias. Tuo pačiu siūloma verslui mokesčių išieškojimo sustabdymo energijai imlioms įmonėms priemonė galios iki balandžio 30 d. Po to įmonės per nurodytą laikotarpį turės sudaryti mokestinės paskolos sutartis (MPS).

Be to verslui prieinama papildoma priemonė suderinta su Europos Komisija – investicinės ir apyvartinės paskolos pagal karo komunikatą, kurioms bus skiriama 50 mln. eurų. Taip pat su finansiniais tarpininkais startuoja paskolos žemės ūkio sektoriui tam skiriant 31 mln. eurų.

Taip pat verslas gali pasinaudoti papildomomis priemonėmis: INVEGA IR VIPA teikiamomis paskolomis investicijoms, INVEGA teikiamomis tiesioginėmis, sutelktinėmis, pasidalytos rizikos paskolomis bei individualiomis ir portfelinėmis garantijomis.³

Energetikos viceministrė

Inga Žilienė

³ <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/vyriausybe-pristate-2-5-mlrd-euru-pagalbos-priemoniu-paketa-verslui>

G. Palšauskaitė, tel. +370 602 47294, el. p. gintare.palsauskaite@enmin.lt

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, Gedimino pr. 38, LT-01104, Vilnius, LT-01104 Vilnius, Lietuva (2022-10-26 07:41:43)
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL LIETUVOS PROFESINĖS SAJUNGOS „SOLIDARUMAS“ KREIPIMOSI
Dokumento registracijos data ir numeris	2022-10-26 Nr. 3-1935
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Inga Žilienė, Viceministrė
Parašo sukūrimo data ir laikas	2022-10-25 17:29:20 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2022-10-25 17:29:24 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	ADIC CA-A,Asmens dokumentu israsymo centras prie LR VRM,2.5.4.97=#1609313838373738333135,LT
Sertifikato galiojimo laikas	2021-01-26 11:05:59–2024-01-26 11:05:59
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Sisteminis vartotojas, Specialistas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2022-10-26 07:39:28 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-EPES
Laiko žymoje nurodytas laikas	-
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	RCSC IssuingCA,VI Registru centras - i.k. 124110246,RCSC,LT
Sertifikato galiojimo laikas	2022-02-23 11:23:13–2025-02-22 11:23:13
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Dokumento registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant CN=Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, O="Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, į.k.302308327", L=Vilnius, S=Lietuva, C=LT sertifikatą, sertifikatas galioja 2022-02-23 11:23:13–2025-02-22 11:23:13
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	-
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DocLogix v12.8.7.0
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2022-10-26 07:41:43)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2022-10-26 07:41:43 atspausdino Greta Žiliukienė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-